

С Т А Н О В И Щ Е

От: **доц. д-р ОЛЕГ СТОЙОВ ЛОЗАНОВ**
Университет за национално и световно стопанство,
научна специалност „Световно стопанство и МИО“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по *научна специалност* в УНСС.

Автор на дисертационния труд: **ГЕОРГИ МИХАЙЛОВ
КОЖУХАРОВ**

Тема на дисертационния труд: **„Управление на рисковете в маркетинга
на фирмата в условията на
интернацио-
нализация“**

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1049/11.05.2020 г. на Ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра „МИО и бизнес“, факултет „Международна икономика и политика“ на УНСС, по научна специалност „Световно стопанство и МИО (международен мениджмънт)“ съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС № 992/09.05.2016 г. Обучението е осъществено в редовна форма през периода април 2016 – март 2019 г., след което е трансформирано в задочна форма през периода април 2019 – март 2020 г.

По време на обучението като редовен и задочен докторант към катедра „МИО и бизнес“ Георги Кожухаров стриктно изпълнява задачите,

включени в индивидуалния план, активно участва в научните прояви и дейността на катедрата.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е с общ обем от 232 страници, организиран в увод, три глави, заключение, библиография и 10 приложения. Към основния текст на дисертацията и приложенията са включени 21 таблици и 28 илюстративни фигури. Използваната литература обхваща 118 заглавия, от които 24 на български език, 82 на английски език и 12 интернет статии.

Изследването е посветено на проблемите, свързани с управлението на рисковете при маркетинговата дейност на фирмите в условията на интернационализация. Актуалността на изследването произтича най-вече от необходимостта навлизащите на външните пазари стопански организации успешно да се справят с възникващите пред тях предизвикателства както във връзка със стратегическото им задгранично позициониране, така и по отношение на текущата им оперативна пазарна дейност. Безспорно успехът на всички тях зависи до голяма степен от прилаганите начини за навременно идентифициране и управление на разнообразните рискови фактори, съпътващи съвременните форми на международния бизнес.

В дисертационният труд сравнително ясно и конкретно са открити обектът и предметът на изследване – рисковете, свързани с осъществявания маркетинг от фирмата, съответно особеностите на процеса на управление на рисковете в условията на интернационализация.

Изследователската теза набляга на едно от най-характерните за управлението на рисковете изисквания, а именно, че рискът „подлежи на цялостно дефиниране и моделиране“ и се нуждае от приложението на подходяща система, изграждането на която „следва да обхваща етапите от диагностика на съществуващата вътрешна среда в организацията, през изграждането на инструментариум до създаване на постоянен процес на наблюдение и адекватна реакция върху маркетинговите рискове“ (с.5). За да се развива успешно този процес е необходимо да се използват специфични за случая знания и умения за осъществяване на фирмената

интернационализация в съвременните условия. Формулираните въз основа на това работни хипотези при емпиричното изследване точно и ясно обхващат насоките за практическото реализиране на възможните подходи и стратегии.

От посочените по-горе позиции е определена и целта на дисертационния труд – „на основата на теоретичен анализ и обобщения на съществуващото познание във фокус областта да се създаде система за управление на маркетинговия риск в условията на интернационализация“ (с.с.5-6). Изследователските въпроси и задачи последователно представят етапите към научното изследване, развитието на процеса по разработването на основната теза и доказването на формулираните хипотези.

Прави впечатление много добрата методологическа основа на изследването. Умело са приложени интердисциплинарният и системният подход, както и традиционните методи за анализ и синтез, абстракция и обобщение, дедукция и индукция, сравнение, наблюдение и др. При разработката на практическата част са използвани редица кабинетни и полеви проучвания с акцент върху подбрани експертни оценки и статистически и математически методи за анализ, стриктно съобразени с логиката на теоретичната рамка. Коректно са очертани и съответните ограничения по обхвата и насоките на изследването.

Използваната научна литература сравнително изчерпателно отразява изследванията на българските и чужди автори в областта на маркетинговата дейност на фирмено равнище, и по-конкретно съвременните насоки и тенденции за управлението на маркетинговите рискове в условията на интернационализация, като определящ фактор за повишаване на конкурентоспособността.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В дисертационния труд са систематизирани основните характеристики на понятията „интернационализация“, „маркетинг“ и „риск“ и тяхната взаимна връзка и обусловеност. Това дава основание за развитие и изграждане на конкретна система от дейности, която да осигури разпознаване и ограничаване на рисковете, свързани с маркетинговата дейност на фирмата на външните и вътрешните пазари и

да гарантира тяхното успешно управление (*глава първа*). Подробно, в логично разгърнат план са представени отделните етапи от изградената система за управление на маркетинговите рискове на фирмено равнище с характерните за тях цели, необходими ресурси и инструментариум (*глава втора*).

Теоретичните постановки в първите две глави на дисертацията намират своето обобщено практическо изражение в последната трета глава, посветена на практически насоченото проучване за приложните аспекти на изградената система за управление на маркетинговите рискове при 25 работещи задграница организации. Професионално осъществените анкети със съответните ръководни служители убедително доказват, че предложената система се отразява положително не само при управлението на маркетинговите рискове, но и по отношение на общата ефективност от работата на съответните организации.

Фактологически работата е много добре осигурена. Цялостният анализ, обобщенията и заключенията са коректни и солидно аргументирани. Научният апарат е прецизен и уместно използван - служи за убедителна обосновка и подкрепа на защитаваните от автора позиции.

Специално следва да се подчертае, че анализът и изводите на дисертанта са плод на задълбочено проучване и внимателен подбор на данните. Приложени са редица подходи за систематизиране, обработка и оценка на информацията, с последващо извеждане на ценни изводи и препоръки с подчертан авторов принос. В това именно се състои и най-голямото изследователско постижение, реализирано в дисертацията.

В допълнение могат да се посочат и следните постигнати от автора важни конкретни резултати с научно-приложен характер:

1. Много добре премерен тематичен обхват, представен с логична структура и прецизно разгърнато съдържание. Налице е едно оригинално, приложно насочено изследване, подкрепено със солидно теоретично изясняване на специфичната национална и международна проблематика.

2. Отлично впечатление прави практическата насоченост на проблематиката, която понастоящем се оказва и особено важна за нашата българска действителност.

3. Задълбочените теоретико-приложни анализи дават възможност на автора да изведе и предложи много полезни за практиката на интернационализиращите се фирми подходи и схеми, като например модела за определяне на маркетинговите рискове и специализираната система от дейности за управление на тези рискове в условията на международното маркетингово обкръжение.

Като цяло, чрез умелото комплексно използване на различните научни методи на теоретичния и практически насочен анализ, дисертантът успява изцяло да постигне първоначално поставените пред изследването цели и задачи, както и убедително да докаже предварително формулираната изследователска теза и изходните работни хипотези.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Представените в дисертацията и автореферата приноси съответстват на заложените цели и задачи, като отразяват постигнатите от дисертанта резултати. Разработената от Георги Кожухаров дисертация съществено допълва съществуващите до момента сравнително ограничени изследвания върху управлението на рисковете в маркетинговата дейност на фирмата в условията на интернационализация, като същевременно демонстрира възможностите на автора за оригинално творческо прилагане на съществуващите теоретични постановки към реалната практика и на тази основа - извеждане на ценни препоръки за успешното бъдещо развитие на системите за идентифициране, управление и контрол на рисковете при осъществяване на задграничния бизнес.

Общата ми оценка е, че представените резултати от направеното изследване в дисертационния труд могат да се характеризират като съществено обогатяване на съществуващи знания и приложение на научни постижения в практиката.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Дисертантът е посочил три публикации по темата на дисертационния труд – два публикувани в съответните сборници научни доклада, представени на конференции, организирани от УНСС и катедра „МИО и бизнес“ през 2019 г. и една научна студия на английски език, приета за

публикуване в Yearbook of UNWE, през 2019 г. И трите публикации са пряко свързани с проблематиката, третирана в дисертацията, и съдействат за по-широкото публично разпространение на идеите, постановките и резултатите от изследванията в областта, свързана с управлението на рисковете в маркетинга на фирмата в условията на интернационализация.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отразява коректно съдържанието и основните положения на дисертационния труд и представя добре резултатите от изследването. В съответствие с изискванията са посочени справка за приносите и списъка на публикациите по темата на дисертацията.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Разработеният от Георги Михайлов Кожухаров дисертационен труд, както и личните ми впечатления като негов научен ръководител при обучението му като докторант в катедра „МИО и бизнес“, ми дават основание да оценя положително неговата изследователска дейност в областта на международния маркетинг и мениджмънт. Основната ми препоръка към него, е свързана с по-голямото внимание и целенасочено съсредоточаване в бъдеще върху възможностите за по-гъвкаво адаптиране на подходите, свързани с управлението на разнообразните рискове, произтичащи от динамичните промени в международното маркетингово обкръжение, към различните стратегии, форми и методи, използвани от българските фирми за навлизане на чуждите пазари.

8. Заключение

Откритите в становището положителни резултати, съдържащи се в дисертационния труд „Управление на рисковете в маркетинга на фирмата в условията на интернационализация“, показват, че той притежава необходимите научни и научно-приложни качества и напълно отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България. Това ми дава основание убедено да пледирам за присъждането на Георги Михайлов Кожухаров на образователната и научна степен “доктор” по научната специалност “Световно стопанство и МИО

(международен мениджмънт)”, професионално направление 3.8.
Икономика.

19 юни 2020 г.
София
Лозанов

Подпис: /п/
доц. д-р Олег